Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kaheksas koda)

17. märts 2016*

Õhutransport — Määrus (EÜ) nr 261/2004 — Artikkel 7 — Reisijatele lendude tühistamise või üle kolme tunni kestva hilinemise eest antav hüvitis — Artikkel 16 — Määruse jõustamise eest vastutavad asutused — Kohtualluvus — Lennuettevõtja suhtes sunnimeetmete võtmine, et maksta reisijale maksmisele kuuluvat hüvitist

Liidetud kohtuasjades C-145/15 ja C-146/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Raad van State (kõrgeim halduskohus, Madalmaad) 11. märtsi 2015. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 26. märtsil 2015, menetlustes

K. Ruijssenaars,

A. Jansen (C-145/15),

J. H. Dees-Erf (C-146/15)

versus

Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu,

menetluses osalesid:

Royal Air Maroc SA (C-145/15),

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV (C-146/15),

EUROOPA KOHUS (kaheksas koda),

koosseisus: koja president D. Šváby (ettekandja), kohtunikud J. Malenovský ja M. Safjan,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— K. Ruijssenaars, A. Jansen ja J. H. Dees-Erf, esindajad: jurist M. Hoorntje ja *advocaat* F. de Bray,

— Madalmaade valitsus, esindajad: M. Gijzen ja K. Bulterman,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

— Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, esindaja: *advocaat* P. Eijsvoogel ja *advocaat* P. J. F. Huizing,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Kemper,

— Soome valitsus, esindaja: J. Heliskoski,

— Euroopa Komisjon, esindajad: F. Wilman ja N. Yerrell,

olles 14. jaanuari 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused käsitlevad küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10), artiklit 16.

2 Taotlused on esitatud kahes kohtuvaidluses, milles ühel pool on esimeses K. Ruijssenaarsi ja A. Janseni ning teises J. H. Dees-Erfi ja teisel pool on Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (taristu ja keskkonna riigisekretär, edaspidi „riigisekretär“), ja mille ese on viimase otsus keelduda sunnimeetmete võtmisest vastavalt Royal Air Maroc SA (edaspidi „Royal Air Maroc“) ja Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV (edaspidi „KLM“) suhtes, et kohustada neid äriühinguid maksma määruse nr 261/2004 artiklis 7 ette nähtud hüvitist, kuna nende lendude saabumine hilines üle kolme tunni.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Määruse nr 261/2004 põhjendustes 1, 21 ja 22 on märgitud:

„(1) Õhutranspordi valdkonnas ühenduse võetava meetme eesmärk on muu hulgas tagada reisijate kaitstuse kõrge tase. Peale selle tuleks täielikult võtta arvesse kõiki tarbijakaitse üldisi nõudeid.

[…]

(21) Liikmesriigid peaksid kehtestama eeskirjad karistuste kohta käesoleva määruse sätete rikkumiste eest ja tagama nende karistuste rakendamise. Karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

(22) Liikmesriigid peaksid tagama oma lennuettevõtjate üldise vastavuse käesolevale määrusele, kontrollima selle rakendamist ning määrama asjakohase asutuse seda kontrolli tegema. Kontroll ei tohiks mõjutada reisijate õigusi ega lennuettevõtjate võimalust kohtu kaudu siseriikliku seaduse alusel õiguskaitset taotleda.“

4 Selle määruse artikli 5 lõige 1 näeb ette:

„1. Lennu tühistamise korral:

c) on asjaomastel reisijatel õigus saada tegutsevalt lennuettevõtjalt hüvitist vastavalt artiklile 7, [välja arvatud juhul,] kui

i) neid [on] tühistamisest teavitatud vähemalt kaks nädalat enne kavandatud väljumisaega; või

ii) neid on teavitatud tühistamisest vähemalt seitse päeva ja hiljemalt kaks nädalat enne kavandatud väljumisaega ning neile on pakutud võimalust teekonda muuta, mis võimaldab neil välja lennata mitte rohkem kui kaks tundi enne kavandatud väljumisaega ja jõuda lõppsihtkohta hiljemalt neli tundi pärast kavandatud saabumisaega; või

iii) neid on teavitatud tühistamisest hiljem kui seitse päeva enne kavandatud väljumisaega ning neile on pakutud võimalust teekonda muuta, mis võimaldab neil välja lennata mitte rohkem kui üks tund enne kavandatud väljumisaega ja jõuda lõppsihtkohta hiljemalt kaks tundi pärast kavandatud saabumisaega.

[…]“. [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna määruse eestikeelne tõlge on ebatäpne.]

5 Nimetatud määruse artikli 7 „Õigus hüvitisele“ lõige 1 on sõnastatud nii:

„1. Kui osutatakse käesolevale artiklile, saavad reisijad hüvitist kuni:

a) 250 euro ulatuses kõikide kuni 1500 kilomeetri pikkuste lendude puhul;

b) 400 euro ulatuses kõikide üle 1500 kilomeetri pikkuste ühendusesiseste lendude ning kõikide muude 1500–3500 kilomeetri pikkuste lendude puhul;

c) 600 euro ulatuses kõikide muude kui punktides a või b nimetatud lendude puhul.

[…]“.

6 Sama määruse artikkel 16 „Rikkumised“ sätestab:

„1. Iga liikmesriik määrab asutuse, kes vastutab käesoleva määruse jõustamise eest oma territooriumil asuvatest lennujaamadest väljuvate lendude ja kolmandast riigist sellistesse lennujaamadesse saabuvate lendude puhul. Vajaduse korral võtab see asutus vajalikud meetmed reisijate õiguste kaitsmise tagamiseks. Liikmesriigid teavitavad komisjoni käesoleva lõike kohaselt määratud asutusest.

2. Ilma et see piiraks artikli 12 kohaldamist, võib iga reisija esitada lõike 1 alusel kaebuse määratud asutusele või muule liikmesriigi määratud pädevale asutusele käesoleva määruse väidetava rikkumise kohta liikmesriigi territooriumil asuvas mis tahes lennujaamas või kõnealusel territooriumil asuvasse lennujaama kolmandast riigist saabuva mis tahes lennuga seotud rikkumise kohta.

3. Liikmesriikide poolt käesoleva määruse rikkumise puhul kohaldatavad karistused on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

Madalmaade õigus

7 Määruse nr 261/2004 artikli 16 täitmine on muu hulgas tagatud 18. juuni 1992. aasta lennundusseadusega (Wet luchtvaart) (*Stb*. 1992, nr 368), põhikohtuasja asjaolude toimumise kuupäeval kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „lennundusseadus“).

8 Lennundusseaduse artikli 11.15 punkti b alapunkti 1° kohaselt võib riigisekretär, kes on määratud selle määruse jõustamise eest vastutavaks asutuseks, rikkumise heastamiseks anda haldussunni ähvardusel korralduse järgida määrusega nr 261/2004 või selle alusel vastu võetud sätteid.

9 Eelotsusetaotluse esitanud kohus sõnab, viidates lennundusseaduse ettevalmistavatele materjalidele, et kuigi see seadus annab riigisekretärile üldise pädevuse võtta määruse nr 261/2004 sätete rikkumise korral sunnimeetmed, eeskätt siis, kui toimiku uurimisel nähtub, et lennundusettevõtja süstemaatiliselt keeldub määrusest tulenevaid kohustusi täitmast, ei anna nimetatud seadus riigisekretärile siiski pädevust võtta lennureisija nõudmisel sunnimeetmeid igal konkreetsel juhul, kui lennuettevõtja keeldub rahuldamast määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c ja artikli 7 alusel esitatud hüvitisnõuet.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

Kohtuasi C-145/15

10 Pärast seda, kui nende 8. aprilli 2011. aasta lend Amsterdamist (Madalmaad) Casablancasse (Maroko) tühistati, nõudsid K. Ruijssenaars ja A. Jansen, et Royal Air Maroc maksaks määruse nr 261/2004 artiklis 7 ette nähtud hüvitist.

11 Seistes silmitsi keeldumisega nimetatud lennuettevõtja poolt, palusid nad 4. mai 2012. aasta kirjas riigisekretäril võtta haldussunni meetmed Royal Air Maroc'i suhtes, et kohustada viimast määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c rikkumist heastama ja maksma neile selle määruse artiklis 7 ette nähtud hüvitist.

12 Riigisekretär jättis 7. mai 2012. aasta otsusega K. Ruijssenaars'i ja A. Jansen'i taotluse rahuldamata. Oma 3. oktoobri 2012. aasta otsusega tunnistas riigisekretär põhjendamatuks nende kaebuse selle otsuse peale.

13 K. Ruijssenaars ja A. Jansen esitasid seejärel viimase otsuse peale hagi Rechtbank Oost-Brabant'ile (Ida-Brabanti esimese astme kohus), kes jättis selle 28. mai 2013. aasta otsusega rahuldamata.

14 K. Ruijssenaars ja A. Jansen kaebasid selle otsuse edasi Raad van State'le (kõrgeim halduskohus).

15 Selle menetluse raames kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus riigisekretäri pädevuses võtta vastu hagejate nõutud sunnimeetmed. Ta leiab, et kuigi on tuvastatud riigisekretäri pädevus võtta vastu sunnimeetmeid lennuettevõtjate suhtes, kes süstemaatiliselt keelduvad määrusega nr 261/2004 kehtestatud kohustusi täitmast, ei ole see aga nii sunnimeetmete puhul, mis on vastu võetud lennureisija nõudmisel ja mis puudutavad konkreetseid määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c ja artikli 7 rikkumise juhtumeid.

16 Selles osas leidis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et lennuettevõtja ja reisija vaheline suhe on tsiviilõiguslik ning juhul, kui see lennuettevõtja keeldub reisijale hüvitist maksmast, toimub hüvitise saamise õiguse rakendamine tsiviilkohtule esitatava tsiviilõigusliku hagi kaudu. Nimetatud kohus

märgib lisaks, et kui anda individuaalsete sunnimeetmete võtmise pädevus riigisekretärile, kelle otsuste üle teostavad kontrolli halduskohtud, siis võidaks sellega kahjustada tsiviilkohtutes paralleelselt toimuvate menetluste korral kohtute pädevuse jaotust Madalmaades.

17 Lisaks leiab riigisekretäri pädevuse puudumine kõnealuste meetmete vastuvõtmiseks kinnitust ka parlamendi lennundusseadust ettevalmistavates töödes, mille kohaselt „ei ole haldusasutuse ülesanne nõuda lennuettevõtjalt reisijate nimel hüvitist“, ning samuti ka asjaolus, et Madalmaade õiguses ette nähtud sunnimeetmed ei ole oma olemuselt sellised, mis võiksid asjaomase lennuettevõtja poolt nende järgimata jätmise korral tagada reisijatele hüvitise maksmise.

18 Lisaks märgib Raad van State (kõrgeim halduskohus), et selles kohtuasjas asjakohased määruse nr 261/2004 sätted on otsekohaldatavad ja järelikult võib nendele tugineda üksikisikute vahelises vaidluses siseriiklikes kohtutes, tagades nii reisija tõhusa kohtuliku kaitse.

19 Neil asjaoludel otsustas Raad van State (kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas määruse nr 261/2004 artikkel 16 kohustab liikmesriigi ametivõime võtma rakendusmeetmeid, mis annavad [selle] artikli 16 alusel määratud asutusele õiguse võtta haldussunni meetmeid igal konkreetsel juhul, kui rikutakse määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c ja artiklit 7, et tagada igal konkreetsel juhul lennureisija õigus hüvitisele, arvestades seda, et Madalmaade õiguse kohaselt on reisijatel õigus pöörduda tsiviilkohtusse nende õiguste kaitseks, mis liidu õiguse alusel neile määruse artikli 5 lõike 1 punktist c ja artiklist 7 tulenevad?“

Kohtuasi C-146/15

20 Pärast seda, kui 17. detsembril 2009 tema Curaçao’st (Hollandi Antillid) Amsterdami (Madalmaad) suunduv lend hilines 26 tundi, nõudis J. H. Dees-Erf, et KLM maksaks määruse nr 261/2004 artiklis 7 ette nähtud hüvitist.

21 Seistes silmitsi keeldumisega nimetatud lennuettevõtja poolt, palus ta 1. veebruari 2012. aasta kirjas riigisekretäril võtta haldussunni meetmed KLM-i suhtes, et kohustada viimast määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti c rikkumist heastama ja maksma talle selle määruse artiklis 7 ette nähtud hüvitist.

22 Riigisekretär jättis 2. veebruari 2012. aasta otsusega J. H. Dees-Erfi taotluse rahuldamata. Selle otsuse peale esitatud kaebuse tunnistas riigisekretär 22. mai 2012. aasta otsusega põhjendamatuks.

23 J. H. Dees-Erf esitas seejärel viimase otsuse peale kaebuse Rechtbank Den Haag’ile (Haagi esimese astme kohus), kes jättis selle 13. veebruari 2013. aasta otsusega rahuldamata.

24 J. H. Dees-Erf kaebas selle otsuse edasi Raad van Statele (kõrgeim halduskohus).

25 Samadel põhjustel kui kohtuasjas C-145/15 esitatud eelotsusetaotluses otsustas Raad van State (kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse, mis on selles kohtuasjas esitatud küsimusega identne.

26 Euroopa Kohtu presidendi 27. märtsi 2015. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-145/15 ja C-146/15 kirjalikuks ja suuliseks menetlemiseks ning kohtuotsuse tegemiseks.

Eelotsuse küsimuse analüüs

27 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 261/2004 artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et iga liikmesriigi poolt selle artikli lõike 1 kohaselt määratud asutus, kellele lennureisija on esitanud individuaalse kaebuse pärast seda, kui lennuettevõtja on keeldunud nimetatud määruse artikli 7 lõikes 1 ette nähtud hüvitist maksmast, peab selle lennuettevõtja suhtes võtma sunnimeetmed, et kohustada teda nimetatud hüvitist maksma.

28 Selles osas tuleb märkida, et määruse nr 261/2004 artikli 16 lõige 1 näeb ette, et liikmesriigid määravad asutuse, kes vastutab selle määruse jõustamise eest ja kes vajaduse korral võtab vajalikud meetmed reisijate õiguste kaitsmise tagamiseks.

29 Määruse nr 261/2004 artikli 16 lõike 1 sõnastusest – koostoimes selle määruse põhjendusega 22 – ilmneb, et see viimane paneb nendes sätetes viidatud asutusele kohustuse tagada nimetatud määruse üldine rakendamine.

30 Kuna kõik nimetatud artikli 16 sätted moodustavad ühe terviku, tuleb määruse nr 261/2004 artikli 16 lõikeid 2 ja 3 mõista nii, et need täpsustavad selle artikli lõikes 1 nimetatud asutusele pandud kohustuse erinevaid aspekte.

31 Täpsemalt, mis puudutab kaebusi, mida iga reisija võib määruse nr 261/2004 artikli 16 lõike 2 alusel sellele asutusele esitada, siis tuleb neid pidada pigem märkideks üldiselt selle määruse nõuetekohasele kohaldamisele kaasaaitamise kohta, ilma et sellele asutusele pandaks kohustust niisuguste kaebuste tagajärjel tegutseda, tagamaks iga üksiku reisija õigus hüvitist saada.

32 Edasi tuleb tõlgendada määruse nr 261/2004 artikli 16 lõikes 3 sisalduvat mõistet „karistus“, kuna seda lõiget tuleb lugeda koostoimes selle määruse põhjendusega 21 nii, et sellega määratakse kindlaks meetmed, mida võetakse vastuseks rikkumistele, mida asutus tuvastab oma üldises järelevalvetegevuses vastavalt nimetatud artikli 16 lõikele 1, mitte aga nii, et tegemist on haldussunnimeetmetega, mida tuleb võtta igal üksikjuhtumil.

33 Seega, määruse nr 261/2004 artiklile 16 tervikuna antud tõlgendus ei ole oma olemuselt selline, mis võiks kahjustada sama määrusega taotletud eesmärke ja täpsemalt neid, millele viidatakse nimetatud määruse põhjenduses 1, mille abil soovitakse tagada reisijate kaitstuse kõrge tase ja võtta täielikult arvesse tarbijakaitse nõudeid üldiselt.

34 Määruse nr 261/2004 artikli 16 niisugune tõlgendus võimaldab ühtlasi – nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 39 – sama üksikjuhtumi hindamise osas vältida igasugused lennureisijate õigusi kahjustada võivaid hindamiserinevusi ühelt poolt määruse nr 261/2004 artikli 16 lõikes 1 viidatud asutuste, kes menetlevad neile esitatud kaebusi, ja teiselt poolt siseriiklike kohtute vahel, kes lahendavad individuaalseid hagisid, milles nõutakse määruse nr 261/2004 artiklis 7 ette nähtud hüvitise maksmist.

35 Lisaks on see kooskõlas sellega, kuidas määratletakse vastavalt määruse nr 261/2004 artikli 16 lõikes 1 viidatud asutuste ja siseriiklike kohtute rollide omavaheline seos, nagu see tuleneb selle määruse põhjenduse 22 teisest lausest ning Euroopa Kohtu praktikast (vt selle kohta kohtuotsused McDonagh, C-12/11, EU:C:2013:43, punkt 51, ja Sousa Rodríguez jt, C-83/10, EU:C:2011:652, punkt 44).

36 Lisaks, võttes arvesse neid eesmärke ja ka kaalutlusruumi, mis on liikmesriikidel nende pädevuste jaotamisel, mida nad soovivad anda määruse nr 261/2004 artikli 16 lõikes 1 viidatud asutustele, mida kohtujurist tuletab meelde oma ettepaneku punktis 30, saavad liikmesriigid lennureisijate õiguste kaitsel esinevate puuduste kõrvaldamiseks anda selle määruse artikli 16 lõikes 1 viidatud asutusele õiguse võtta vastu meetmeid individuaalsete kaebuste alusel.

37 Sellegipoolest, nagu ilmneb ka käesoleva kohtuotsuse punktist 18, on põhikohtuasjas määruse nr 261/2004 asjakohased sätted otsekohaldatavad ja järelikult võib nendele tugineda üksikisikute vahelises vaidluses siseriiklikes kohtutes, tagades nii reisija tõhusa kohtuliku kaitse.

38 Eeltoodust järeldub, et määruse nr 261/2004 artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et iga liikmesriigi poolt selle artikli lõike 1 kohaselt määratud asutus, kellele lennureisija on esitanud individuaalse kaebuse pärast seda, kui lennuettevõtja on keeldunud nimetatud määruse artikli 7 lõikes 1 ette nähtud hüvitist maksmast, ei pea selle lennuettevõtja suhtes võtma sunnimeetmeid, et kohustada teda nimetatud hüvitist maksma.

Kohtukulud

39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kaheksas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91, artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et iga liikmesriigi poolt selle artikli lõike 1 kohaselt määratud asutus, kellele lennureisija on esitanud individuaalse kaebuse pärast seda, kui lennuettevõtja on keeldunud nimetatud määruse artikli 7 lõikes 1 ette nähtud hüvitist maksmast, ei pea selle lennuettevõtja suhtes võtma sunnimeetmeid, et kohustada teda seda hüvitist maksma.

Allkirjad